

Csanda Mária

Ricsi szabadságon

Gyerekkori barátom, Ricsi még az édesapjához költözött ki a nyolcvanas évek elején. Majdnem húszéves volt, és húsz évnél több ideje lakik kint. Azt mondja, szereti Svédországot, humánus ország, másik testvére is ott él a közelben, Dél-Svédországban, egy kis településen. Nemcsak magyarok lakják, de sok a magyar. Kétszer nősült, mindkétszer magyar nőt vett el, a kisfia viszont már jóformán svédül beszél, magyarul alig. Mióta fapados járatok vannak, háromszor is hazajönnek látogatóba egy évben. Bár a gyerek, aki tíz éves, mostanában mondogatja, hogy Magyarországon unatkozik, nincs olyan technika, amihez ott hozzászokott – svédországi otthonuk jóval gépesítettebb, mint a magyar nagyszülők háza, nem beszélve kedves számítógépes játékaikról, amiket az óhazában nélkülöznie kell. Máshova is kéne menni – mondja Ricsi, mégis minduntalan hazajár.

Ricsi édesapja egy magyar nővel disszidált a hatvanas években, politikai menekült státuszt kapott, mára felnőtt lányuk, Ricsi mostohatestvére ott született, svédül beszél, svéd fiúhoz ment feleségül, teljes az asszimilálódás. Ricsi jól megvan a mostohatestvérel, aki a családjával elköltözött egy nagyobb városba, ritkán látják egymást, családi ünnepeken, Svédországban nagyok a távolságok.

Kaptam svéd souvenirket Ricsitől, rénszarvasos ezt-azt, például kis tálcát, legutóbb, amikor nálam járt, ezen szervíroztam neki a kávé – aminek igencsak megörült, látva, hogy használom az ajándékát, ami rá emlékeztet. Világítótornyos naptáram is van, ami ugyanúgy Svédországot szimbolizálja.

Itt azért több minden történik, mondja Ricsi, látva, hogy szinte naponta járok koncertre, előadásra kiállításra. Nagyobb a pezsgés. Állandó mozgásban a kultúra.

Ott az emberek bevacokolják magukat, élnek a maguk világában, és jólesően szép a természet, sok helyen érintetlen, egy egész országnyi nemzeti park. Annyit kirándulsz, amennyit akarsz és nincs túlszűfolttság sehol. De a városok nem túl izgalmasak. Bevásárolhatsz – a pénz itt nem gond, persze, mindig lehetne belőle több, de megélhetéshez bőven elég, bármit dolgozol. Ricsi mióta kiköltözött, gépeket irányít egy papírgyárban. Négyszeresét keresi, mint én.

Sajnálja, hogy csak egy hete van, most egyedül jött, a család már várja haza. De eltelik egy évszak és megint jön majd, családdal vagy a nélkül. Hozza a hideg észak illatát, a mindennapi elégedettséget, ami kiül az arcára, s amit itt Közép-Európában irigylünk. A csillogást a szemében, amikor itteni történekekről mesélünk, és abban ő is itt van, hiába lakóhelye szerint kívülálló. Családja fele végül is itt él, édesanyja és egy testvére Magyarországon maradtak.

Ricsi új világot épít egy új hazában, de nem feledi el a régit. Talán majd a gyerekeit, gyerekeit – ha lesz kistestvére a nagynak – elhossa egy olyan nyári táborba, ahol egyik kedves nagynéném tanít – magyar nyelvet már külföldön született gyerekeknek, olyanoknak, akiknek egyik vagy mindkét szülője magyar, s szeretnék jobban beszélni a valamikori őseik nyelvét.

Éva fáí

Éva beteg lett, amikor még nem volt húsz éves. Kiderült, betegségét nem tudják Magyarországon gyógyítani, ehhez Svédországba kell utaznia, ott vállalják a műtétet. Családja minden megtett, hogy ez sikerüljön, de nem lehettek végig mellette. A műtét szerencsésen végződött, még fél évig tartott a gyógyulás. Éva közben beleszeretett az orvosába, az orvos a fiatal magyar lányba, és összeházasodtak. A házasság nem bizonyult tartósnak, Éva túl fiatal volt, beleszeretett egy lengyel természetvédőbe, akivel egy zöld programon találkozott: válás. És újabb házasság. Közben Éva főiskolára járt, megtanulta a nyelvet, hozzá angolul is tanult. Aztán jött megint a szerelem, harmadik házassága egy angollal.

Most, amikor a történetét írom, éppen ennél tart, gyereke nincs egyik házasságból sem.

Éva Budapesten is vett egy lakást angol férjével, az év egy részét itt tölti. Másik lakhelye Malmö. Könyveket fordít, ebből él, a férje nyelvtanár, angolra a világon mindenütt szükség van.

Hiányoztak a barátaim, mondja, különben jól érzem magam Svédországban, de a könyvek még mindig jobban érdeklik a magyarokat, mint a svédeket. Olyan egyforma ott minden, az embereket egyformává csiszolja a jólét. Magyarországon viszont hiányzik a korrektség, minden üzlet valahol sántít, tudhatod, hogy ki akarnak használni, valaki leveszi a hasznot, a tiédet is, legjobban, ha ingyen dolgozol, de legalábbis örülj, ha bármi pénzt kapsz, inkább hónapok múltán, azért is többször szólni kell. Ez a véleménye a könyvkiadásról.

Maradt neki a természet, az előző házasságából is talán, a természetről kezdett könyveket fordítani, csupa földrajz, állatok, növények, az afrikai szavannától a sarkvidékekig. Természeti könyvek.

Talán a filmzésbe is beszáll egyszer. A magyar tájakról készül egy sorozat, a gólyák elvándorolnak és visszatérnek, ahogyan Éva. Angol, magyar, svéd könyvek repülnek utána, vele, természetre vigyázók, azt szeretik, figyelmeztetők.

Ha már egy fát ültetél, nem éltél hiába, tartja az ősi mondás. Éva legalább két fát ültetett azzal, hogy svéd és magyar otthonában is a fákról szólnak a könyvek, svédre magyarrá, áttételesen.

Vigyázzunk a fákra, akárhol élünk, mondja.

És rá, ki vigyáz? Ezt gondolom csendben, aztán kinézek az ablakon.

Szerencsés vagyok, az utcánkat fák szegélyezik, s ha nézem őket, rá is gondolok, s mindazokra, akik valamiért elmennek, s visszatérnek.